

Problemy szczegółowe PES

Diagnoza problemów PES – SPÓŁDZIELNIE SOCJALNE

Opracowanie: Edyta Tkacz, Agnieszka Tomecka, Anna Woźniak, Tadeusz Durczok

Problemy spółdzielni socjalnych należy zdiagnozować na pięciu płaszczyznach:

1. osób dedykowanych do założenia spółdzielni socjalnej,
2. podmiotów wskazanych przez ustawodawcę do współpracy ze spółdzielniami socjalnymi,
3. finansowania spółdzielni socjalnych,
4. wiedzy nt. ekonomii społecznej w tym spółdzielczości socjalnej,
5. uregulowań prawnych.

1. Płaszczyzna osób dedykowanych do założenia spółdzielni socjalnej

Przyczyny	OPIS problemu	Skutki
<ol style="list-style-type: none"> 1. niskie kwalifikacje osób zakładających spółdzielnie socjalne (brak wykształcenia kierunkowego) oraz niechęć do zdobywania nowej wiedzy, 2. decyzja o założeniu spółdzielni socjalnej podejmowana jest pod wpływem chwili, impulsu, 3. brak postaw przedsiębiorczych u założycieli spółdzielni socjalnych, 4. brak lidera spółdzielni socjalnej (kłopoty z zarządzaniem), 5. niedostosowanie usługi/produktu do potrzeb rynku w tym niska jakość świadczonych usług, ponadto brak kreatywności w poszukiwaniu usług niszowych, które spółdzielnia socjalna mogłaby świadczyć na otwartym rynku, a które mogłyby przynieść jej profity finansowe, 6. kłopoty z prowadzeniem firmy w tym z prowadzeniem księgowości, 7. brak jednoczenia się przedstawicieli trzeciego sektora/brak budowania partnerstw na rzecz wspierania i rozwoju ekonomii społecznej. 8. Brak osób z kompetencjami i doświadczeniem menadżerskim wśród inicjatorów zakładania spółdzielni socjalnych 	<p>Nieodpowiednie podejście osób mających utworzyć spółdzielnię socjalną przejawiające się m.in. w następujący sposób:</p> <ul style="list-style-type: none"> – brak odpowiedniego przygotowania biznesowego, – często przypadkowy dobór założycieli (współpracowników), – postawa roszczeniowa w tym brak umiejętności nawiązywania dialogu, współpracy między innymi podmiotami z obszaru trzeciego sektora, brak umiejętności negocjacji z jednostkami samorządowymi, – w trudnym powrocie na rynek pracy osób pozostających przez długi okres bez zatrudnienia (charakterystyczna postawa to: lepiej siedzieć w domu i „żyć z MOPS-u” niż pracować w spółdzielni socjalnej). – 	<ol style="list-style-type: none"> 1. nierentowność i likwidacja powstałych spółdzielni socjalnych z powodu nieznaności rynku, złego doboru współpracowników (złego zarządzania firmą), utraty płynności finansowej, 2. niska jakość usług/produktów świadczonych przez spółdzielnie socjalne, 3. brak grup lobbujących na rzecz spółdzielni socjalnych 4. spadek motywacji do pracy spółdzielców i zaangażowania w działalność spółdzielni socjalnej w sytuacji braku wypłat i trudności ze znalezieniem klientów i osiągnięciem przychodów przez spółdzielnię.

2. Płaszczyzna podmiotów wskazanych przez ustawodawcę do współpracy ze spółdzielniami socjalnymi

Przyczyny	OPIS problemu	Skutki
<ol style="list-style-type: none"> 1. brak podstawowej wiedzy wśród urzędników, dotyczącej idei i zasad funkcjonowania ekonomii społecznej, 2. niechęć j.s.t. w tym urzędników do grup inicjatywnych/spółdzielni socjalnych 3. niechęć do współpracy ze spółdzielniami socjalnymi (np. przy refundowaniu składki ZUS), 4. niechęć urzędników do współpracy z grupami inicjatywnymi, które mają postawę roszczeniową połączoną z jednoczesnym brakiem przemyślanego biznes planu i brakiem kompetentnego lidera. 5. piętrzenie problemów i trudności przy udzielaniu wsparcia finansowego (warunki zabezpieczeń udzielanego wsparcia), 6. brak kompetentnych urzędników do pomocy grupom inicjatywnym/spółdzielniom socjalnym, 7. brak wewnętrznych regulaminów udzielania wsparcia finansowego przez Urzędy Pracy osobą bezrobotnym (dotacji na założenie lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej osób bezrobotnych i osób niepełnosprawnych oraz refundacji składki ZUS dla spółdzielni socjalnej). 8. brak współpracy między instytucjami, które powinny wspierać spółdzielnie socjalne oraz potencjalnych kandydatów do zakładania spółdzielni socjalnych. 9. Brak kompetencji w obszarze doradztwa biznesowego w większości istniejących OWES - brak efektywnego wsparcia dla spółdzielni prowadzących działalność gospodarczą. 	<p>Opieszałość jednostek samorządu terytorialnego w nawiązywaniu współpracy z potencjalnymi założycielami i samymi spółdzielniami socjalnymi.</p> <p>W większości przypadków podmioty, które powinny wspierać spółdzielnie socjalne (jednostki samorządowe) nie wykazują nawet minimum chęci do podjęcia trudu wsparcia merytorycznego i finansowego grup inicjatywnych/spółdzielni socjalnych.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. strach przed udzielaniem wsparcia finansowego, co w konsekwencji daje niewielki odsetek spółdzielni wspartych ze środków Funduszu Pracy, 2. trudności w oszacowaniu ryzyka związanego z udzieleniem dotacji 3. obawa przed dzieleniem się kompetencjami/zadaniami publicznymi, 4. obawy związane ze stosowaniem klauzuli społecznej w prawie zamówień publicznych, 5. nie zlecanie usług spółdzielniom socjalnym, 6. nie podejmowanie przez j.s.t. inicjatyw mających na celu organizowanie spotkań w celu przekonania osób do podejmowania trudu zakładania lub zatrudnienia w spółdzielni socjalnej, 7. dezaprobata j.s.t. dla idei spółdzielczości socjalnej.

3. Płaszczyzna finansowania spółdzielni socjalnych

Przyczyny	OPIS problemu	Skutki
<ol style="list-style-type: none"> 1. zmniejszanie przez Ministra limitów środków dedykowanych na aktywizację bezrobotnych powoduje, że Urzędy Pracy wolą „iść przetartym szlakiem” i dać środki 5 osobom na założenie 5 firm niż 5 osobom na założenie 1 firmy, 2. brak alternatywnych źródeł finansowania spółdzielni socjalnych (POKL dopiero od 2011 r. wspiera finansowo zakładanie spółdzielni socjalnych ze środków Unii Europejskiej), 3. piętrzenie trudności przy udzielaniu wsparcia finansowego na założenie spółdzielni socjalnej (często zdarza się tak, że osoby chcące założyć spółdzielnię socjalną są dwa razy bardziej kontrolowane, a tym samym obciążone obowiązkiem składania wielu zbędnych zaświadczeń czy oświadczeń - wygląda to tak, jakby urzędnicy z góry zakładali, że to przedsięwzięcie nie może się udać), 4. niezajomość uregulowań prawnych stanowiących o udzielaniu wsparcia finansowego spółdzielniom socjalnym 5. niedostosowanie istniejących narzędzi wsparcia podejmowania działalności gospodarczej do specyfiki spółdzielni socjalnych i - szerzej - specyfiki gospodarki społecznej 	<p>Niewystarczająca ilość środków finansowych na Funduszu Pracy przeznaczonych na aktywizację osób bezrobotnych. Konsekwencją tego stanu rzeczy jest niski odsetek spółdzielni socjalnych, których założenie sfinansowane zostało przez Urzędy Pracy.</p> <p>Istniejące narzędzia nie rozwiązują problemów związanych z utrzymaniem płynności finansowej przez spółdzielnie socjalne w początkowej fazie ich działalności, nawet w sytuacji, gdy te mają klientów/zlecenia.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. mało popularna forma aktywizacji osób bezrobotnych, kojarzona raczej z trudnościami, aniżeli ze skutecznym samozatrudnieniem 2. niewykorzystanie potencjału ekonomii społecznej w tym również potencjału tkwiącego w osobach bezrobotnych, będących na rynku pracy, a nie będących jeszcze osobami wykluczonymi, 3. Wysokie ryzyko niepowodzenia w przypadku rozpoczęcia działalności gospodarczej przez spółdzielnię socjalną

4. Płaszczyzna wiedzy nt. ekonomii społecznej w tym spółdzielczości socjalnej

Przyczyny	OPIS problemu	Skutki
<ol style="list-style-type: none"> 1. brak promocji ekonomii społecznej oraz marki ekonomii społecznej, (TO SIĘ NIE DO KOŃCA ZGADZA, NA PROMOCJĘ ES WYDANO SETKI MILIONÓW ZŁOTYCH Z EQUALA I POLK, TD) 2. nieumiejętność zaprezentowania /sprzedania świadczonych usług na otwartym rynku 3. 	<p>Niska świadomość społeczna w zakresie ekonomii społecznej.</p> <p>Niska świadomość nt. możliwości skutecznego stosowania spółdzielni socjalnych jako jednego z narzędzi integracji społecznej wśród decydentów z JST</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. złe skojarzenia społeczne z przymiotnikiem „socjalna”, 2. niski odsetek społeczny ma dostęp do produktów/usług świadczonych przez przedstawicieli trzeciego sektora, 3. w wielu miejscach na mapie Polski są „białe plamy” - czyli miejsca, gdzie ekonomia społeczna w tym spółdzielczość socjalna jeszcze nie dotarła, 4. regres w rozwoju ekonomii społecznej w tym spółdzielczości socjalnej

5. Płaszczyzna uregulowań prawnych.

Przyczyny	OPIS problemu	Skutki
<ol style="list-style-type: none"> 1. uregulowania prawne dotyczące spółdzielni socjalnej w wielu przypadkach wzajemnie się wykluczają - prawo jest mało przejrzyste. 	<p>Brak kompatybilnych ze sobą i przejrzystych uregulowań prawnych.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. obawy urzędników przed stosowaniem niejasnych przepisów prawnych, co w konsekwencji powoduje, że pewne uregulowania prawne są martwe.

Opracowały:

- Edyta Tkacz - Ośrodek Wsparcia Spółdzielczości Socjalnej przy Powiatowym Urzędzie Pracy/ Ruda Śląska
- Agnieszka Tomecka - Ośrodek Pomocy Społecznej/ Czerwionka -Leszczyny
- Anna Woźniak - Wydział EFS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego
- Tadeusz Durczok - Stowarzyszenie Współpracy Regionalnej

Diagnoza problemów PES – ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Opracowanie: Piotr Maślowski

Problemy Organizacji POZARZĄDOWYCH zdiagnozowano na czterech płaszczyznach:

- 6. zarządzanie ludźmi
- 7. zarządzanie środkami finansowymi
- 8. otoczenie prawne
- 9. relacje - niski poziom zaufania

Przyczyny	OPIS problemu	Skutki
<p>5. brak etatów, profesjonalizmu, mit o wolontariacie</p> <p>6. brak wiedzy , profesjonalistów, brak środków na rozwój</p> <p>7. złe interpretowanie przepisów, złe przepisy, nawyki, rozbudowana kontrola</p> <p>8. bariery komunikacyjne, stereotypy, zaszczości historyczne, hierarchiczność</p>	<p>1. zarządzanie ludźmi</p> <p>2. zarządzanie środkami finansowymi</p> <p>3. otoczenie prawne</p> <p>4. relacje - niski poziom zaufania</p> <p style="text-align: center;">—</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ bałagan w funkcjonowaniu, brak rozwoju ▪ uzależnienie finansowe od jednostek samorządu terytorialnego ▪ ograniczenie inicjatyw, kary wynikające z rozbudowanego systemu kontroli ▪ brak rozwoju, współpracy, niewykorzystanie zasobów lokalnych

Diagnoza problemów PES – WTZ

Opracowanie: Patrycja Rojek - WTZ Unikat

Problemy WTZ należy zdiagnozować na płaszczyznach:

- 10. zewnętrznej
- 11. wewnętrznej.

2. Płaszczyzna zewnętrzna WTZ

Przyczyny	OPIS problemu	Skutki
<ul style="list-style-type: none"> • reprezentacja WTZ miałyby się składać z kierowników tych placówek czy jednostek prowadzących... Mimo chęci niektórych kierowników do zaangażowania w rozwój WTZ są blokowani ze strony jednostek prowadzących WTZ, czyli pracodawców, • różne podmioty prowadzące WTZ-y : ngo, jst, kościoły itp. różne w związku z tym prawo ich dotyczące - brak przepisów prawa ujednocniającego kwestię Warsztatów Terapii Zajęciowej jako Podmiotów Ekonomii Społecznej, • brak lobby w sejmie 	<ul style="list-style-type: none"> • brak spójnej reprezentacji sektora –(w samym woj. śląskim wygląda to dobrze, gdyż nieoficjalnie kierownicy WTZ-ów kontaktują się ze sobą i mają wypracowane wspólne stanowisko, dotyczące dalszego funkcjonowania podmiotu ES jakim są WTZ-y). Brak pełnej zgody co do faktu, czy Warsztaty są podmiotami ekonomii społecznej. Część szkoleń, konferencji dotyczących ES nie obejmuje WTZ-ów. • niejednakowe traktowanie WTZów prowadzonych przez organizacje pozarządowe i prowadzonych przez JST, • brak jednoznacznej definicji PES, prawa kwalifikującego wszystkie WTZ jako podmioty ekonomii społecznej (stale krąży pogląd i obawa dotycząca WTZ-ów prowadzonych przez jst, że nie mogą być klasyfikowane jako PES) 	<ul style="list-style-type: none"> • mała siła przebicia zarówno wobec administracji samorządowej jak i rządowej, • <u>różnie interpretowane rozporządzenie dot. WTZ przez różnych urzędników w różnych miastach</u>, co pochłania wiele uwagi, wymiany pism, nie prowadzących do żadnych, konkretnych rozwiązań. Dlatego też część wtz-ów chcąc uniknąć komplikacji rezygnuje ze wszelkich działań pod kątem ekonomii społecznej – chociażby z organizacji kiermaszy, sprzedaży prac uczestników wtz-ów, promocji placówek, itp. • niepewność

2. Płaszczyzna wewnętrzna

Przyczyny	OPIS problemu	Skutki
<ul style="list-style-type: none"> • koncentracja na finansach na funkcjonowanie, uniemożliwia podjęcie szerokiej kampanii pod kątem uaktualniania prawa – ustawy i rozporządzenia dot. WTZ, • brak miejsc do podjęcia pracy przez niepełnosprawnych na rynku chronionym, ilość ZAZ (10) w woj. śląskim w stosunku do ilości WTZ (55), • biurokratyzacja działalności WTZ, 	<ul style="list-style-type: none"> • koncentracja na finansach umożliwiających funkcjonowanie (w chwili obecnej są to finanse z 2008 roku), uniemożliwia podjęcie innych działań rozwojowych, np. pod kątem ES, • słaby rynek pracy chronionej, • roszczeniowe podejście rodziców i opiekunów, często wynikający z niewiedzy na temat ewentualnych możliwości podjęcia pracy zarobkowej bez utraty renty, 	<ul style="list-style-type: none"> • brak finansów jako główny czynnik powodujący wspólną mobilizację, mobilizację kierowników WTZ, • brak systemu wsparcia dla „absolwentów WTZ”, co skutkuje często bardzo długim pobylem w WTZ, • brak perspektywicznego myślenia pod kątem podjęcia pracy przez niepełnosprawnych, często rodzice blokują możliwość podjęcia pracy, • niska motywacja co do rozwoju WTZ-ów ze strony jednostek prowadzących - NGO i JST, • brak zapisu w rozporządzeniu umożliwiającego odbywanie praktyk zawodowych i staży uczestnikom WTZ, aktywizacja, jednak bez konkretnych, jedynie puste hasła - „aktywizować zawodowo niepełnosprawnych”... • zupełny brak promocji WTZ-ów,

Przyczyny	OPIS problemu	Skutki
<ul style="list-style-type: none"> • brak polityki, strategii uświadamiającej potrzeby i problemy niepełnosprawnych 	<p>brak informacji w społeczeństwie nt. WTZ i ogólnie świata niepełnosprawnych, niestety pojawiają się zazwyczaj w „czarnym świetle”. Nawet duże programy na rzecz aktywizacji nie są promowane, by przekazać społeczeństwu obraz, że osoba niepełnosprawna może pracować.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • znikome informacje o działalności WTZ w społeczeństwie, w prasie, mediach itp. Pojawiają się jedynie w sytuacjach braku finansów, sukcesy nie są promowane, • niska świadomość informacji o WTZ, czasem nawet rodzice uczestników nie potrafią rozwinąć skrótu WTZ – opisać co to jest. • brak kojarzenia w społeczeństwie osoby niepełnosprawnej i jej ewentualnej pracy, która wymaga promocji, a raczej osoba niepełnosprawna i renta, zabawa, dom, ewentualnie świetlica itp. - stereotyp myślenia, który bezwzględnie wymaga dużej pracy w kierunku jego zmiany. • Brak programów dla pracodawców pod kątem „jak pracować z niepełnosprawnym”, nie koncentrując się wyłącznie na kwestiach finansowych.

Diagnoza problemów PES – Zakłady aktywności zawodowej ZAZ

Opracowanie: Dawid Topol

Problemy dot. ZAZ:

1. Ograniczony dostęp dla potencjalnych beneficjentów.
2. Nieuzasadniona pełna, bardzo kosztowna „obsługa” beneficjenta.
3. Nieefektywne zarządzanie.

1. Ograniczony dostęp dla potencjalnych beneficjentów

Przyczyny	OPIS problemu	Skutki
<ol style="list-style-type: none"> 1. Mała liczba ZAZów 2. Wysokie koszty oferty	Mało miejsc w ZAZ-ach, beneficjenci nie mogą pracować na więcej niż ½ etatu, nie mogą pracować w nadgodzinach i w nocy	środowisko niepełnosprawnych zainteresowanych jest skonfliktowane; jedni korzystają z nadmiernej publicznej pomocy, inni są pozbawieni jakiegokolwiek wsparcia.

2. Nieuzasadniona pełna, bardzo kosztowna „obsługa” beneficjenta

Przyczyny	OPIS problemu	Skutki
<ol style="list-style-type: none"> 1. Regulacje ustawowe określają zakres świadczeń	„Full serwis” dla wąskiej grupy korzystających daje im m.in. darmowy dojazd, ½ etatu co nie znajduje uzasadnienia a podnosi koszty	<ol style="list-style-type: none"> 1. beneficjenci nie mają motywacji by opuścić luksusowe warunki w ZAZie, „przesiadują” latami 2. Nadmierne koszty utrzymania osób korzystających z ZAZ 3. Mała liczba ZAZów w stosunku do liczby zainteresowanych potrzebujących 4. Wysoki koszt uruchomienia i utrzymania, bez dotacji nie ma szans na samodzielne funkcjonowanie Przygotowanie 30 miejsc pociąga bardzo wysokie koszty, a można uruchomić za podobne pieniądze ZAZ dla 50 osób

3. Nieefektywne zarządzanie

Przyczyny	OPIS problemu	Skutki
1. Złe regulacje prawne: Nieuzasadniony wymóg wskaźnik NIEPEŁNOSPRAWNYCH do ZDROWYCH; niekonsekwentna rotacyjność 2. Mało operatywne zarządzanie	1. Mała kreatywność w budowaniu planu pracy, środowiska pracy 2. Brak biznesplanu, wymogów rynkowych – dot. prowadzonych przez JST	1. 3 lata i wyjście na rynek pracy – nie działa! 2. Bez dotacji ZAZ nie przetrwa

Opracował:

- Dawid Topol - Żorskie Centrum Organizacji Pozarządowych/ Żory

Diagnoza problemów PES – Zakłady Pracy Chronionej

Opracowanie: *Patrycja Rojek - WTZ Unikat*

Problemy ZPChr:

1. Biurokracja i ciągle problemy w kwestii finansowania ze strony PFRON
2. Brak działań rozwojowych podejmowanych pod kątem Ekonomii Społecznej
3. Brak aktywizacji w kierunku otwartego rynku pracy.

Przyczyny	OPIS problemu	Skutki
<p>1. Brak otwarcia na społeczeństwo i obserwacji rynku,</p> <p>2. Zastanie, brak elastyczności.</p> <p>3. Zupełny brak zainteresowania rozwojem placówki, spojrzeniem na ekonomię społeczną itp.</p>	<p>Biurokracja i ciągle problemy w kwestii finansowania ze strony PFRON</p>	<p>1. Brak płynności finansowej,</p> <p>2. Brak stabilizacji finansowej, poczucia bezpieczeństwa, co powoduje utrudnienia w pracy natury psychicznej, relacji międzyludzkich.</p>
<p>1. Skupienie na bieżącej działalności, na finansach na funkcjonowanie, uniemożliwia podjęcie szerokiej kampanii pod kątem uaktualniania prawa.</p> <p>2. Brak unowocześnienia funkcjonowania.</p>	<p>Brak działań rozwojowych podejmowanych pod kątem Ekonomii Społecznej – NIC, ZERO. Brak identyfikacji z ekonomią społeczną.</p>	<p>Koncentracja na finansach uniemożliwia podjęcie innych działań rozwojowych, np. pod kątem ES.</p>
<p>1. Stagnacja ZPChr, zatrzymanie się na pewnym poziomie, brak perspektywy rozwoju Zakładu</p> <p>2. Brak działań marketingowych w kierunku pozyskiwania nowych zleceń</p>	<p>Brak aktywizacji w kierunku otwartego rynku pracy.</p>	<p>Brak perspektywicznego myślenia pod kątem podjęcia pracy przez osoby niepełnosprawne na otwartym rynku pracy.</p>